

NORGES HØYESTERETT

Den 11. september 2020 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Matningsdal, Noer og Bergsjø i

HR-2020-1775-U, (sak nr. 20-085370SIV-HRET), sivil sak, krav om erstatning for sakskostnader:

A

mot

Staten v/Domstoladministrasjonen

avsagt slik

K J E N N E L S E :

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (1) Saken gjelder krav om at staten skal erstatte idømte sakskostnader, jf. tvisteloven § 20-12.
- (2) A og B har et felles barn. A og B gikk fra hverandre i 2010, og de har i ettertid vært uenige om hvor deres felles barn skal bo fast og om samvær. Det har vært flere rettsprosesser omkring spørsmålet.
- (3) Ved Valdres tingretts dom 4. desember 2013 ble det bestemt at barnet skulle bo fast hos far og ha samvær med mor. A anket dommen. Partene inngikk deretter 6. juni 2014 rettsforlik om at barnet skulle bo fast hos far og ha samvær med mor.
- (4) Den 22. mars 2016 reiste A endringssøksmål med krav om at barnet skulle bo fast hos henne og ha samvær med far.
- (5) Sør-Gudbrandsdal tingrett avsa dom 24. april 2017, hvor A fikk medhold i endringssøksmålet. Det ble bestemt at barnet skulle bo fast hos henne og ha samvær med far.
- (6) Far anket dommen til Eidsivating lagmannsrett, som ved dom 13. mars 2018 bestemte at barnet skulle bo fast hos far og ha samvær med mor.
- (7) A anket dommen. Ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning 20. juni 2018 ble anken ikke tillatt fremmet.
- (8) Ved stevning og begjæring om midlertidig avgjørelse 19. mars 2019 fremsatte A nytt endringssøksmål. Hun krevde at barnet skulle bo fast hos henne og ha samvær med far.

- (9) Sør-Gudbrandsdal tingrett avsa dom 3. mai 2019. Endringssøksmålet og begjæringen om midlertidig avgjørelse ble forkastet.
- (10) A anket dommen til Eidsivating lagmannsrett. I brev 19. juni 2019 fra lagmannsretten ble partene varslet om at anken ble vurdert nektet fremmet. Brevet var sendt på vegne av forberedende dommer, konstituert lagdommer Fossen.
- (11) A fremsatte deretter begjæring om at samtlige dommere ved Eidsivating lagmannsrett måtte vike sete på grunn av inhabilitet. Hun viste i hovedsak til at motpartens prosessfullmektig hadde opptrådt kritikkverdig under prosessen, og at prosessfullmektigen var gift med sorenskriveren i Gjøvik tingrett som ble anført å ha en nær tilknytning til Eidsivating lagmannsrett. For konstituert lagdommer Fossen viste A blant annet til at Fossen til vanlig var tingrettsdommer ved Gjøvik tingrett.
- (12) Med hjemmel i domstolloven § 117 andre ledd tredje punktum forela førstelagmann Nina Sollie for Høyesteretts ankeutvalg spørsmålet om samtlige eller enkelte av dommerne i Eidsivating lagmannsrett var inhabile til å behandle saken.
- (13) I kjennelse 5. november 2019 besluttet ankeutvalget at konstituert lagdommer Fossen måtte vike sete, men at de øvrige dommerne ved lagmannsretten ikke måtte vike sete.
- (14) Etter ytterligere prosessutveksling fastsatte lagmannsretten frist for bemerkninger. Lagmannsretten la til grunn at varselet i brev 19. juni 2019 var gyldig, og at lovens frist var overholdt.
- (15) Lagmannsretten avsa beslutning og kjennelse 16. desember 2019. Lagmannsretten fant det klart at anken ikke ville føre fram, og anken ble nektet fremmet, jf. tvisteloven § 29-13 andre ledd. Med samme begrunnelse ble anken over avgjørelsen om midlertidig avgjørelse forkastet.
- (16) A anket 6. januar 2020 til Høyesterett. Det ble gjort gjeldende at det forelå saksbehandlingsfeil og feil ved lovanvendelsen. Hun varslet at hun også ville inngi begjæring om rettergangsstraff mot motparten i et eget dokument. Anketilsvar ble inngitt 26. januar 2020.
- (17) A innga prosesskrift 5. februar 2020 hvor det ble opplyst at begjæringen om rettergangsstraff var under arbeid. Motparten innga prosesskriv 12. februar 2020.
- (18) Ved ankeutvalgets brev 25. februar 2020 ble partene gitt frist til 27. februar 2020 for ytterligere merknader. Det ble opplyst at saken «tas til behandling i ankeutvalget ved utløpet av fristen».
- (19) A innga 27. februar 2020 begjæring om rettergangsstraff. Vedlagt fulgte en minnepinne med lydfiler. Motparten innga ettermiddag/kveld 27. februar 2020 prosesskrift og svar på begjæringen om rettergangsstraff.
- (20) Ankeutvalget avsa deretter kjennelse og beslutning 28. februar 2020. Anken over beslutningen om ankenektelse ble forkastet, jf. tvisteloven § 30-9 andre ledd. Anken over lagmannsrettens kjennelse om midlertidig avgjørelse ble hevet, jf. tvisteloven § 1-3, mens

anken over sakskostnadsavgjørelsen ble nektet fremmet, jf. § 30-5. Ankeutvalget fant ikke grunnlag for å ilegge rettergangsstraff.

- (21) A har fremsatt erstatningskrav mot staten v/ Domstoladministrasjonen for dekning av sakskostnader, jf. tvisteloven § 20-12. Kravet er fremsatt direkte for Høyesterett. Kravet gjelder idømte sakskostnader i Eidsivating lagmannsretts kjennelse og beslutning 16. desember 2019 og i Høyesteretts kjennelse og beslutning 28. februar 2020.
- (22) Under den videre saksforberedelsen har A inngitt flere prosesskriv og etterspurt dokumentasjon knyttet til blant annet tidspunktet for innregistrering av dokumenter og tidspunktet for ankeutvalgets signaturer på Høyesteretts kjennelse og beslutning.
- (23) Staten v/Domstoladministrasjonen har inngitt tilsvaer hvor ansvar delvis ble erkjent for feil begått ved lagmannsrettens behandling. A har inngitt merknader til tilsvaret.

Partenes syn på saken

- (24) A har anført at Eidsivating lagmannsretts saksbehandling innebærer at domstolen er «vesentlig å bebreide», jf. § 20-12 første ledd bokstav b, fordi konstituert lagdommer Fossen deltok i behandlingen av saken. Det var ansvarsbetingende at saken ble behandlet uten at en habil dommer hadde sendt ut varsel etter § 29-13 fjerde ledd.
- (25) Høyesteretts saksbehandling innebærer at domstolen er vesentlig å bebreide fordi ankeutvalget avsa kjennelse og beslutning for kort tid etter fristens utløp og mottak av begjæring om rettergangsstraff. Ankeutvalget kunne ikke på den korte tiden ha vurdert sakens problemstillinger. Det ble heller ikke gitt anledning til å imøtegå eller korrigere motpartens prosesskrift.
- (26) A anfører at domstolens dokumenthåndteringssystemer innebærer en fare for rettssikkerheten, og at dette må medvirke til statens ansvar for sakskostnadene. A har lagt ned slik påstand:
- «1. Eidsivating lagmannsrett slutning punkt 2 i sak 19-092043ASD-ELAG vedrørende sakskostnader på 93.500 – nittitretusenfemhundre – kroner skal dekkes fullt ut av Staten ved Domstolsadministrasjonen.
2. Høyesteretts slutning punkt 4 i sak 20-018764SIV-HRET og sak 20-028248SIV-HRET vedrørende sakskostnader på 31.625 – trettientusensekshundreogtjuefem – kroner skal dekkes fullt ut av Staten ved Domstolsadministrasjonen.»
- (27) *Staten v/Domstoladministrasjonen* har bestridt at lagmannsretten er vesentlig å bebreide for at saken ble fordelt til konstituert lagdommer Fossen. Domstoladministrasjonen har likevel delvis erkjent ansvar. Erkjennelsen synes å bygge på ansvar etter tvisteloven § 20-12 bokstav a fordi retten ikke var lovlig sammensatt, og at dette kan ha medført at A har blitt idømt ekstra sakskostnader. Domstoladministrasjonen bestrider at Høyesteretts saksbehandlingstid kan anses å være en erstatningsbetingende feil, jf. § 20-12 første ledd bokstav b. Det er nedlagt slik påstand:

«Krav om erstatning for sakskostnader fastsettes etter rettens skjønn.»

Ankeutvalgets syn på saken

Utvalgets kompetanse

- (28) Reglene om anke over kjennelser gjelder tilsvarende så langt de passer for behandlingen av kravet, jf. tvisteloven § 20-12 femte ledd første punktum. Utvalget har full kompetanse, jf. § 30-3 første ledd, jf. § 29-3 første ledd.

Kravet om dekning av ilagte sakskostnader for lagmannsretten

- (29) Om statens ansvar for partenes sakskostnader fastsetter tvisteloven § 20-12 første ledd:
- «En part som er påført sakskostnader på grunn av feil ved rettens behandling av saken, kan kreve tapet erstattet av staten dersom feilen
- a) ubetinget skal tillegges virkning etter § 29-21 annet ledd bokstav b eller etter bokstav d fordi parten ikke var lovlig innkalt, eller
- b) skyldes at retten er vesentlig å bebreide.»
- (30) A anfører, som nevnt, at vilkåret i første ledd bokstav b er oppfylt, mens Domstoladministrasjonens erkjennelse av ansvar for deler av kravet bygger på at vilkåret i første ledd bokstav a er oppfylt. Da staten v/Domstoladministrasjonen har erkjent delvis ansvar for påløpte sakskostnader for lagmannsretten, er det ikke nødvendig for ankeutvalget å ta stilling til om tvisteloven § 20-12 ville ha gitt grunnlag for ansvar dersom dette var bestridt. Dette følger av tvisteloven § 11-2 første ledd andre punktum som fastsetter at avgjørelsen «må ligge innenfor rammen av de påstander partene har nedlagt».
- (31) Kravet omfatter, som det fremgår av påstanden, pålagt omkostningsansvar og ikke erstatning for eget arbeid med saken. Det ilagte omkostningsansvaret for lagmannsretten omfatter for det første dekning av kostnadene ved at motpartens prosessfullmektig måtte besvare anken over tingrettens avgjørelse. Disse utgiftene skyldes ikke A' innvendinger mot den konstituerte lagdommerens og lagmannsrettens habilitet i saken, og kan dermed ikke kreves erstattet.
- (32) Kravet må dermed ta utgangspunkt i økningen av motpartens omkostningskrav ved fra og med 27. juni 2019 å imøtegå inhabilitetsinnsigelsen fram til Høyesteretts ankeutvalgs avgjørelse 5. november 2019. Dette beløpet utgjør 41 250 kroner inkludert merverdiavgift. Deler av dette beløpet må imidlertid henføres til arbeidet med å imøtegå påstanden om at samtlige dommere ved Eidsivating lagmannsrett var inhabile – noe A ikke fikk medhold i.
- (33) Konstituert lagdommer Fossens inhabilitet medførte ikke at varslet hun sendte, jf. tvisteloven § 29-13 fjerde ledd, var ugyldig eller en nullitet, jf. Skoghøy, Tvisteløsning, 3. utgave (2017) side 221. Lagmannsretten la ved ankenektelsen til grunn at inhabiliteten ikke hadde virkning for lagmannsrettens adgang til å treffe avgjørelse etter § 29-13 andre ledd. Ved ankeutvalgets kjennelse og beslutning 28. februar 2020 ble A anke over saksbehandlingen på dette punkt forkastet, jf. tvisteloven § 30-9 andre ledd.
- (34) Ankeutvalget har ved utmålingen likevel også tatt i betraktning at Fossens inhabilitet medførte ekstra kostnader etter at habilitetsspørsmålet var avgjort. I den fortsatte saksbehandlingen som fulgte, sørget lagmannsretten for kontradiksjon om anken skulle nektes fremmet. Ankeutvalget legger til grunn at deler av disse kostnadene hadde vært unngått om det forholdet som Domstoladministrasjonen har erkjent ansvar for, tenkes borte.

- (35) Ankeutvalget har etter dette skjønnsmessig kommet til at erstatningen for ilagte sakskostnader for lagmannsretten kan settes til 30 000 kroner.

Kravet om dekning av ilagte sakskostnader for Høyesterett

- (36) Domstoladministrasjonen har ikke erkjent ansvar for ilagte sakskostnader for Høyesterett. Ankeutvalget må dermed ta stilling til om vilkårene for ansvar etter tvistemålsloven § 20-12 er oppfylt. For avgjørelsen av dette kravet finner ankeutvalget det nødvendig også å sitere § 20-12 andre ledd:

«Er partens sakskostnader påført ved at feilen har fått virkning for en avgjørelse i saken, må også vilkårene i domstolloven § 200 tredje ledd være oppfylt.»

- (37) Domstolloven § 200 tredje ledd har følgende innhold:

«Erstatningssøksmål om en tjenstemanns eller det offentliges ansvar i anledning av rettslige avgjørelser kan ikke reises uten at

- a) avgjørelsen er opphevet eller forandret,
- b) avgjørelsen er bortfalt med den virkning at rettidig anke mot den ikke kunne tas under behandling eller avgjøres, eller
- c) tjenstemannen ved dom er kjent skyldig i straffbart forhold ved avgjørelsen.»

- (38) Ingen av vilkårene i domstolloven § 200 tredje ledd synes oppfylt i denne saken. Det kunne da ha vært aktuelt å avvise dette kravet, jf. HR-2019-2356-U. Da ingen av partene har kommentert dette spørsmålet, har ankeutvalget kommet til at det ikke vil anvende samme løsning som i den nevnte saken, idet utvalget uansett ikke kan se at den påberopte feilen kan ha hatt noen betydning for omfanget av det sakskostnadsbeløpet som A er pålagt. Staten vil derfor bli frifunnet for denne del av kravet.

- (39) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

1. Staten ved Domstoladministrasjonen betaler 30 000 – trettitusen – kroner til A i erstatning for sakskostnader pådratt i forbindelse med behandlingen av sak 19-092043ASD-ELAG. Oppfyllelsesfristen er 2 – to – uker.
2. Staten ved Domstoladministrasjonen frifinnes for krav om dekning av sakskostnader i sak 20-018764SIV-HRET og sak 20-028248SIV-HRET.

Ragnhild Noer
(sign.)

Magnus Matningsdal
(sign.)

Per Erik Bergsjø
(sign.)